

III Школа з антикознавства

1-7 серпня 2022 року

Місце проведення: «Підпілля» (м. Одеса, Канатна, 79) та онлайн

День перший (1-е серпня). Схід та Захід. «Свої» та «чужі» в античності

1. 09:30 – 11:00. Катерина Кумінова. Апулей і Лукіан Самосатський: "свої" серед "чужих"?

В лекції ми розберемо образ варвара, який зустрічається у Апулея і Лукіана. Ця тема особливо цікава тим, що обидва автори походили з периферій Римської імперії, на що вони самі акцентують увагу у своїх творах.

Розберемося, який стан справ був у провінціях-батьківщинах Апулея та Лукіана у II ст. Поглянемо, як походження впливало на творчість і проблематику їх сюжетів. Відповімо на питання, чому, пояснюючи свою ідентичність, ці автори зверталися до образу скіфа Анахарсіса.

2. 11:30 – 13:00. Віктор Гуменний. Imperia sine fine? Римський лімес і прикордонні зони як простори контакту та протистояння.

Лекція висвітлює основні підходи та проблемні моменти у вивченні функції римського лімесу у різноманітних регіональних контекстах. Традиційний образ Риму, "відгородженого" стіною від світу варварів, є величезним спрощенням того, як римляни облаштовували свої порубіжжя, які являли собою складну військову, економічну та транспортну систему, яка відігравала ключову роль як у житті римських провінцій, так і для територій по інший бік від "кордону". Ключова увага буде присвячена основним регіональним відмінностям та специфіці лімесної системи як на території Європи, так і на теренах римського Сходу, та сучасним дискусіям довкола теоретичних підходів щодо вивчення римських лімесів.

3. 14:00 – 15:30. Александр Жмай. Царь царей Александр: покоритель Востока - или всё-таки наоборот?

Лекция посвящена вопросу сходств и различий между существовавшей в империи Ахеменидов практикой управления и подходами к управлению Александра Македонского, завоевавшего эти земли.

Греки, прародители западной культуры, должны были принести "свет цивилизации" на территории современного Ирана, Ирака, Афганистана и других стран Ближнего Востока. Но как обстояли дела в действительности?

4. 16:00 – 17:00. Віктор Гуменний. Римська армія на полях боїв та поза ними: читання та коментування обраних епіграфічних та папірологічних текстів

5. Фільм «Александр»

День другий (2-е серпня). Суспільство та влада в античності

1. 09:30 – 11:00. Александр Жмай. Как управлять непокорной Бактрией

Всего за несколько столетий Бактрия из провинциальной сатрапии Ахеменидской империи превратилась в самостоятельное царство, игравшее значительную роль на Ближнем Востоке - и так же стремительно было его падение.

Причудливые изменения истории, повлиявшие на культурные, религиозные и другие аспекты жизни, не могли не сказаться на способах управления. В этой лекции мы рассмотрим, какие изменения происходили в этой немаловажной сфере жизни Бактрии, и попробуем ответить на вопрос: как же управлять этим непокорным регионом?

2. 11:30 – 13:00. Ануфриев Тимофей. Политическая философия Диона Хрисостома

Античная политическая традиция чаще всего ассоциируется с Платоном и Аристотелем, однако их влияние было не единственным и даже не самым решающим для древнего мира. Исследователь политических идей стоиков, Тимофей Ануфриев, расскажет в своем докладе о том, как в философии римского мыслителя и политика Диона Хрисостома отразилась стоико-киническая политическая традиция и в чем заключаются особенности «просвещенного абсолютизма», предлагаемого в ее рамках.

Антична політична традиція найчастіше асоціюється з Платоном та Аристотелем, однак їх вплив був не єдиним і навіть не самим вирішальним для стародавнього світу. Дослідник політичних ідей стоїків, Тимофій Ануфрієв, розповість у своїй доповіді про те, як у філософії римського мислителя та політика Діона Хрисостома відбилася стоїко-кінічна політична традиція і в чому полягають особливості «освіченого абсолютизму», які були запропоновані в її рамках.

3. 14:00 – 15:30. Віктор Гуменний. Пропагуючи імперію: зовнішня політика Юліїв-Клавдіїв: офіційна ідеологія/пропаганда/самопрезентація імператорської влади.

Ідеологічне обґрунтування римської експансії в епоху ранньої імперії в умовах сучасності все частіше стає предметом уваги дослідників і водночас – предметом спекуляцій та мимовільних порівнянь з подіями сучасності. Але чи можемо ми взагалі говорити про римську "пропаганду"? Що спільного та відмінного з сучасністю можна знайти у тих засобах та шляхах передачі ідеологізованого "послання", які донесли до нас римські джерела? Наскільки усвідомленою і продуманою була репрезентація тих чи інших тем, пов'язаних із зовнішньою політикою імперії у римському мистецтві, монетах, архітектурі?

4. 16:00 – 17:00. Віктор Гуменний. Зовнішня політика Риму у латиномовній традиції ранньої імперії: читання та коментування обраних фрагментів Таціта

5. 18:00. Фільм «Клеопатра» (1963) (частина 1)

День третій (3-є серпня). Виверження, війни, епідемії та інші неприємності

1. **09:30 – 11:00. Катерина Кумінова. Віртуальна екскурсія по Помпеям.** Під час зустрічі почитаємо уривки з Тацита і Плінія Молодшого про виверження Везувія (79 р.), розглянемо карту міста і "ввійдемо" у найвідоміші вілли, храми, театри, терми та лупанарій з некрополями, щоб ознайомитися з життям та побутом помпейців.

Особливу увагу звернемо на фрески і спробуємо впізнати сюжети з них 😊

2. **11:30 – 13:00. Віктор Гуменний. Епідемії в історії Риму II н.е.** Попри відчутний спад епідемії COVID-19, її спалах активізував увагу до вивчення епідемій в історії людства, зокрема і в добу античності. Лекцію буде присвячено одній з найбільш яскравих епідемій в історії античності - так званій "Епідемії Антоніна", яка спалахнула у 160-ті рр. н.е. Яка ж хвороба вразила мешканців Римської імперії? Чи були її наслідки настільки руйнівними для економіки та соціуму Риму, як це вважали ще 20 років тому? Як епідемія вплинула на трансформацію духовного життя імперії?

3. **14:00 – 15:30. Павло Майборода. Війна та ставлення до війни за даними Геродіана та США**
З початком повномасштабної агресії Росії проти України вивчення війни та ставлення до війни в інших суспільствах набуло додаткової актуальності. Автор пропонує поглянути на римське суспільство III ст. н.е. – після довгого миру «золотого століття» війна здавалася чимось незвичайним і тим, що буває тільки на периферії імперії.

У лекції буде охарактеризована політична ситуація під час «кризи III ст.», а також показано, як основні джерела епохи показують війну та ставлення до неї.

4. **16:00. Читання**

5. **19:00. Фільм «Клеопатра» (частина 2)**

День четвертий (4-те серпня). Юлій та Юліан: римська історія та історіографія

1. 09:30 – 11:00. Павло Майборода. Ю.Б. Циркін як дослідник римської давнини

Юлій Беркович Циркін (1935 – 2022) – видатний дослідник античності. Він торкався ледь не всіх головних тем, пов'язаних з дослідженням Стародавнього Риму: царського Риму, Громадянських воєн II – I ст. до н.е., кризи III ст. н.е., падіння Риму. У лекції буде зроблена спроба проаналізувати ключові проблеми римської історії крізь призму погляду Ю. Б. Циркіна як спроба віддати шану видатному вченому-антикознавцю.

2. 11:30 – 13:00. Евгений Мирошніченко. Юлиан и его взгляд на пайдейю

В начале своего правления Юлиан собирает вокруг себя близких ему по духу почитателей пайдейи и языческой религии. Сами себя они, подражая деятелям Второй софистики, именовали "эллинами". Этот небольшой кружок интеллектуалов, включавший в себя знаменитых риториков и философов своего времени, стремился возродить интерес не только к религии, но и к античному прошлому, к древнегреческой культуре. Отношение каждого из эллинов к роли религии в жизни человека было различным, но в той или иной мере все они разделяли воодушевление Юлиана относительно того, что один немецкий историк назвал "репаганизацией". Так, например, знаменитый афинский ритор Гимерий, несмотря на свой аллегорический подход к религии, участвует в мистериях Митры, организованных Юлианом, и восхваляет его борьбу с христианством. Подобной позиции придерживался и знаменитый ритор Либаний, используя риторику в религиозных целях и описывая чудеса, совершённые уже в его время олимпийскими богами. Даже после смерти императора эллины продолжали утверждать, что классическое образование не может рассматриваться вне языческой религии.

3. 14:00 – 15:30. Павло Майборода. Імператор Юліан у полеміці антиохійців: Іоанн Златоуст проти Лібанія

Особистість Флавія Клавдія Юліана, якого християни називали «Відступником», ще за його життя викликала запеклі суперечки серед християн та язичників. Лібаній, антиохійський ритор та голова школи, вважався вчителем та близьким товаришем імператора Юліана, присвятивши йому низьку своїх промов. В свою чергу, Іоанн Златоуст, також учень Лібанія, - видатний християнський діяч епохи патристики, полемізує зі своїм учителем, доводячи, що Юліан не міг бути благочестивим правителем через своє відступництво від церкви.

4. 16:00 – 17:00. Читання. Передмова до видання Юліана латиною (П. Майборода)

5. Фільм «Медея»

**День п'ятий (5-те серпня). Філософія, агіографія та анекдоти в античності.
З легким присмаком Візантії**

**1. 09:30 – 11:00. Оксана Гончарко. Аристотель, Порфирий и Феодор
Продром: как делить понятия?**

В лекції планується на прикладі відношення понять «велике» і «мале» до однієї або іншої категорії Аристотеля показати, які логічні складнощі виникають при відношенні їх до категорії кількості, так і до категорії відношення або до однієї з чотирьох форм протилежності. Також в лекції будуть представлені декілька різних рішень цього питання: у Аристотеля, у Порфирія і у візантійського автора Феодора Продрома.

**2. 11:30 – 13:00. Євген Кузьменко. Поняття молитви у
ранньовізантійській агіографії (Патерикі).**

Запропонована лекція присвячена дослідженню проблематики поняття молитви у візантійській агіографії IV - VII ст., за матеріалами Патериків ("Історія єгипетських монахів", "Лавсаїк" Палладія, еп. Єленопольського, "Алфавітний патерик" тощо). У ній я спробую розкрити перш за все актуальність обраної теми та її історіографію, тобто чому вона є важливою не тільки для богословів, але і для істориків, а також охарактеризую досліджувані джерела і поняття молитви у них.

**3. 14:00 – 15:30. Павло Майборода. «Філогелос» - пізньоантична збірка
анекдотів в її історичному контексті**

«Філогелос» - «любитель сміху» – пізньоантична збірка анекдотів невідомого автора, головним героєм якої виступає Заучка (Σχολαστικός). Автор розгляне збірку у контексті творення гумору в античності, а також дослідить основні історичні реалії, що з'являються у збірці.

4. 16:00 – 17:00. Читання.

В якості читання до лекції фрагмент з «Категорій» Аристотеля, фрагмент з «Комментарія до "Категорій"» Порфирія і повністю «О великому і малому» Феодора Продрома.

День шостий (6-те серпня). Рецепція та викладання античності

1. 09:30 – 11:00. Павло Майборода. Рецепція античності у «Темних початках» Ф. Пулмана

Трилогія «Темні початки» Ф. Пулмана досить добре відома у англomовному світі, наряду із «Володарем перстнів», «Гаррі Поттером» та «Хроніками Нарнії». Світ, який створює Ф. Пулман – це своєрідне переплетення стімпанку із фентезі; головною прикметою його є деймони – матеріальні втілення душ людей, які з'являються у вигляді різних істот (як правило, тварин). Але деймон – античний термін, його, за твердженням Платона, використовував ще Сократ. Це – не випадковий збіг. У трилогії автор використовує античну міфологію для протиставлення свого світу міфології християнства. Автор спробує охарактеризувати основні риси античних уявлень, які використовує у своїй книзі Пулман.

2. 11:30 – 13:00. Владислав Водько: Концепція преподавання історії древнього світу в школі

История Первобытности, история древнего Востока и Античности - наиболее плодотворный период для того, чтобы сформировать у школьников интерес к истории и базовые представления о развитии человеческого общества.

Курс древнего мира должен отвечать на их запросы, объясняя какие-то явления в культуре и жизни, с которыми они сталкивались. История Древнего мира может быть интерактивным предметом, давая множество разнообразных форм взаимодействия с учителем и с учебником.

Комиксы, рисунки, анимации, надписи на древних языках... всё это очень успешно можно интегрировать в курс истории древнего мира.

Надеюсь, мой опыт экспериментов будет интересен и полезен коллегам и всем, кому интересна древность.

3. 14:00 – 15:00. Дискусія та підведення підсумків.

4. Фільм «Царь Эдип»

День сьомий (7-ме серпня)

Максим Панін. Віртуальна екскурсія античною Одесою.